

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 16. V Ljubljani, 31. avgusta 1908. Leto XXV.

Obseg: Določanje tolščobe v mleku po dr. Gerberjevem načinu. — Krmljenje z oljnimi tropinami. — K poglavju o pomanjkanju krme na Kranjskem. — Poučno potovanje učencev kmetijske šole na Grmu. — Vojaštvo in kmetijsko gospodarstvo. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Določanje tolščobe v mleku po dr. Gerberjevem načinu.

Dr. Gerberjev način, kako je določiti množino tolščobe v mleku, in sicer v odstotkih, je izmed načinov, kjer se z dodatkom kemijskih snovi tolščoba iz mleka najprej izloči in potem izločena tolščoba zmeri.

Za navadne potrebe in zlasti za mlekarne, za živinorejske zadruge in za prigledna društva živinorejcev je ta način dandanes najboljši, in sicer iz naslednjih razlogov:

1. Določanje tolščobnih odstotkov v mleku po dr. Gerberjevem načinu se more doma z razmeroma majhnimi stroški in z majhnimi napravami vršiti po osebah, ki niso kemijsko naobražene, če so le spretne, natančne pri tozadevnem delu in so toliko razumne, da popolnoma pojmiyo svojo nalogo. Dober, spreten in razumen mlekar torej more n. pr. v zadružni mlekarni mleko na tolščobo preiskovati.

2. Tolščobni odstotki se naglo in od mnogih vrst mleka hkrati določijo v razmeroma prav kratkem času.

3. Natančnost preiskave (če se pravilno vrši) za navadne potrebe popolnoma zadostuje, kajti tolščoba se da zmeriti celo v posnetem mleku, čeprav je je v njem le 5 do 10 stotink odstotka, oziroma v 100 litrih mleka 5 do 10 dek.

4. Stroški za vsako posamezno preskušnjo so majhni in za preiskavo potrebna množina mleka je naravnost neznatna.

5. Tudi ni treba svežega mleka vselej takoj preiskati, kajti mleko se lahko z določenimi kemijskimi

snovmi zavaruje proti razkrajanju ter se brani in šele tedaj preskusi, kadar je čas, ne da bi zavarovanje kaj motilo pravilnost poznejšega preskušanja.

Potemtakem je dr. Gerberjev način za naše razmere dandanes skoraj edini poraben, in zato ga v naslednjem podrobno popišemo ter obenem podamo nekatera pojasnila in nekaj poukov, ki so v neposredni zvezi s tem preskušanjem in ki jih mora poznati in se jih naučiti vsakdo, ki hoče po tem načinu mleko preiskovati, če nima osnovnega kemijskega znanja*) in ni vaje nekterih v to svrhu potrebnih ročnih del. Seveda je najbolje, če mlekar dovrši kak mlekarski tečaj, kjer se teh del praktično nauči, ali če si preskušalec da vsa dela praktično pokazati od veččaka.

Dr. Gerber pravi merjenju mlečne tolščobe „butirometrija“. Oboje pomeni isto. Po njegovem načinu se najprej izloči tolščoba iz mleka z žvepleno kislino, ali pa z neko zmesjo raznih soli, zato imamo dr. Gerberjevo določanje ali merjenje mlečne tolščobe s kislinskim tolščemerom in merjenje s solnim tolščemerom.

1. Vodilna podlaga določanju mlečne tolščobe s kislinskim tolščemerom.

Podoba 73.

Žveplena kislina, primešana mleku, v njem skoraj vse raztopi, kar ni tolščob. Tolščob se pa žveplena kislina ne prime. Če se primeša amilovega alkohola, se tolščobe čiste in raztopljene same

*) Vsakdo, ki se peča na katerikoli način s preiskovanjem mleka, naj si prisvoji osnovne pojme iz kemije. V to svrhu mu priporočamo knjigo »O prvinah in spojinah« (osnovni nauki iz kemije), ki jo je spisal tajniški pristav c. kr. kmetijske družbe kranjske Francišek Štupar in se dobiva v Učiteljski tiskarni v Ljubljani po K 1-66 s poštnino vred.

zase izločijo iz mleka. Izločitev tolščobe pospešujeta toplota in kaka izganjajoča sila. Mešanje mleka z žvepleno kislino in z amilovim alkoholom, segrevanje in razganjanje te zmesi se vrši v posebno oblikovani stekleni posodi, ki se imenuje tolščemer. Na merilu tolščemera se potem zmeri izločena tolščobna plast, ki obenem kaže množino tolščobe v odstotkih.

2. Vodilna podlaga določanju mlečne tolščobe s solnim tolščemerom.

To delo je enako kakor prejšnje, le namesto žveplene kisline in amilovega alkohola se rabita zmes gotovih soli in izobutilov alkohol.

3. Od česa je zavisno natančno merjenje tolščobe s tolščemerom.

Če naj bodo uspehi pri merjenju tolščobe natančni in zanesljivi, se je strogo držati naslednjih predpisov:

- Poskušnjo mleka je pravilno vzeti.
- Rabiti je samo prave kemijske snovi za primeševanje.
- Natančno po predpisu je odmeriti množino mleka.
- Rabiti je prave in do skrajnosti čiste priprave.
- Preskušnjo je vršiti strogo po predpisih.
- Posebno je gledati na hitro in pravilno merjenje tolščobne plasti v tolščemeru, drugače se naredi pri merjenju optične napake. Ostro in dvakratno merjenje tolščobne plasti bodi pogoj za prav natančno določanje množine mlečne tolščobe.
- Točilo, to je naprava, ki izmetava tolščobo od ostale zmesi, naj se dovolj hitro vrti, in če je treba, naj se hitrost vrtenja nadzira s posebno napravo (s hitrinomerom.)
- Da se tolščoba izloči, naj se dovolj časa vrti. To se lahko z uro v roki nadzira.
- Mlečna poskušnja kakor kemijske primesi naj bodo ob času preiskovanja po možnosti 15° C tople.

4. Kako se vzame mlečna poskušnja.

Če mleko le količkaj časa stoji, se že dvigajo lažje kroglice kvišku, in mleko je v posodi zgoraj mastnejše kakor spodaj. Čim dalje časa mleko stoji, tem večja je razlika, in slednjič se po vrhu naredi gosta tolščobna plast, ki ji smetana pravimo. Če torej iz kakega mleka vzamemo poskušnjo, da bi jo preiskali moramo mleko najprej zenačiti, kar dosežemo z mešanjem. Preden se torej vzame poskušnja, naj se mleko najprej premeša, in sicer z mešcem (motičem), t. j. z leseno ali pločevinasto okroglo ploščo, ki je preluknjana in ima držalo (glej podobo 73.). Z mešcem se mleko počasi od spodaj navzgor premeša. Mleko se tudi premeša, če se večkrat prelije iz posode v posodo, pri čemer je pa paziti, da se ne speni.

Na Danskem je pisec teh vrst videl neki drug pripraven način, kako se jemlje mlečne poskušnje, ki je poraben pri jemanju poskušenj iz mleka, ki se ravno kar donša v mlekarno. Mlekar namreč naglo premeša mleko v donesenem mlečnem vrču z lijem, ki je s tuljavo vred kakih 10—15 cm dolg in ima toliko dolg držaj, da more z lijem seči do dna posode, ter potem hitro iz dna navzgor dvigne lij in pusti, da v pripravljeno steklenico steče toliko mleka, kolikor ga za poskušnjo potrebuje. Ker iz lija mleko seveda izteka, postaviti je steklenico pod lij nad mlekom, da se mleko ne trati in da končno izteče nazaj v posodo, kar se ga z lijem preveč zajame.

Mleko v eneminiistem hlevu in celo od ene in iste krave ni ob vsaki molži vselej enako mastno. Na to se je skrbno ozirati pri jemanju mlečnih poskušenj v svrhu določanja mlečne tolščobe, zlasti če se gre za določitev povprečne mesečne mlečne tolščobe, bodisi od mleka posamezne krave pri živinorejskih zadrugah in pri priglednih društvih, ali od mleka, ki se daje v mlekarne; drugače se pride do napačnih zaključkov.

Pri trikratni molži je poldansko in večerno, pri dvakratni molži pa večerno mleko mastnejše kakor jutranje, t. j. čim krajši je presledek med posameznimi molžami, tem mastnejše je mleko. Pri določanju mlečne tolščobe pri eniniisti kravi moramo zmeriti tolščobo mleka od vsake molže posebej, ali od vseh molž istega dne dobro skupaj zmešanega, ali pa vzamemo poskušnje v razmerju namolzene množine mleka od vsake molže, jih hranimo, potem skupaj zmešamo in slednjič preiščemo. Do napačnega zaključka lahko pridemo, če vzamemo poskušnjo od mleka, ko je bila krava napajana s premrzlo vodo, če je bila pred molžo na kakršenkoli način vznemirjena, ob nevihtah (zlasti na paši), če se je kravi tele vzelo, ki za njim žaluje, če se krava poja itd. V poglavju, ki govori, kaj vpliva na množino mlečne tolščobe, smo vse te okoliščine opisali, in na to poglavje vnovič opozarjamo.

Vse to velja tudi za jemanje poskušenj od mleka, ki se donša v mlekarno, ki mleko plačuje na podlagi tolščobe, in tu je biti celo previdnim, drugače je lahko oškodovan mlekodajalec ali pa mlekarna. Če mlekodajalec prinaša mleko posebej od raznih molž v mlekarno, potem se je ravnati kakor gori povedano (seveda hodi tukaj mleko od vseh krav skupaj v poštev), in ob dnevih z izrednim vremenom, t. j. ob posebno hudem mrazu ali hudi vročini, kadar je bila nevihta itd., je sploh bolje ne jemati poskušenj. Iz previdnosti naj mlekodajalec v mlekarni opozori, da je mleko kak dan izjemne sestave, če se je v hlevu kaj pripetilo, kar je krave vznemirjalo, če se krave pojajo itd., ker mlečne tolščobe takega dne nikakor ni vzeti za podlago računom.

Povprečna mlečna tolščoba se le tedaj pravilno določi, kakor je zgoraj omenjeno, če se velikost poskušnje jemlje razmerno po množini mleka. Če na pr. krava zjutraj da 5, opoldne 3 in zvečer 4 l mleka, potem nam je za poskušnjo narediti mešanico, ki sestoji približno iz petih delov jutranjega, iz treh delov poldanskega in iz štirih delov večernega mleka. No, taka natančnost ni vselej potrebna; drugače pa je, če kak zadružnik prinaša v mlekarno, kjer se mleko plačuje natančno po tolščobi, mleko raznih molž v precej različni množini. V tem slučaju je pač potrebno jemati poskušnje razmerno po množini donesenega mleka. Ker se v takih mlekarnah vsaj dvakrat na teden meri mlečna tolščoba, zato je jemati mlečne poskušnje od posameznih zadružnikov le tiste dni, kadar prinesejo običajne množine mleka. Če zadružnik na pr. redno donša na dan 50 l mleka in prinese nekega dne le 20 l, potem je bolje ta dan pri merjenju mlečne tolščobe tega zadružnika izpustiti, ker se lahko pride do napačnega zaključka.

Mlečna poskušnja bodi po možnosti 15° C topla. Zmrzlo mleko je poprej v vodni kopelji segreti na 40—50° C in potem shladiti na 15° C.

Krmljenje z oljnimi tropinami.

Letos bo silno pomanjkanje krme, zlasti pozimi do prihodnje spomladanske paše in zelene klaje, zato bodo morali kmetovalci segati tudi po slabih krmilih, ki jih drugače ne rabijo ali kvečjemu za steljo. Če se goved krmi s takimi krmili, pa silno hira in slabo uspeva, če se ne pokladajo obenem močna krmila. Najboljša in najizdatnejša močna krmila, ki jih je za pridevek h krmi razmeroma le malo treba in zato najceneje hodijo, so oljne tropine.

Uspeh ni odvisen le od tega, koliko krme živina dobiva, marveč tudi od tega, kako je krma sestavljena. Večinoma nedostaja beljakovin in tolšče. Ko so umni živinorejci to spoznali, so si zelo uspešno pomagali s krmili, ki imajo mnogo beljakovin in tolšče v sebi; to so oljne tropine. Toda oljnih tropin je mnogo vrst, ki za naše razmere niso dobre.

Izmed dobrih oljnih tropin, kakršnih v sosednje dežele uvažajo vsako leto velike množine, naj omenim lanene in sezamove tropine.

Lanene tropine. Že zdavnaj znano, toda premalo uvaževano močno krmilo so lanene tropine. Veliko njihovo redilnost, okusnost in zdravilnost pozna skoraj vsakdo, in vendar jih živinorejci pokrmijo le toliko, kolikor se jih izdeluje v deželi. To je pač zelo malo. Dobre lanene tropine imajo povprečno $2\frac{1}{2}$ krat toliko beljakovin in tolšče v sebi, kolikor jih imata oves in koruza, 2 krat toliko, kolikor pšenični in rženi otrobi, 3 krat toliko, kolikor dobro seno. Stanejo pa le po 19 h kilogram zmlete. Ta števila naj bi si vsak kmetovalec zapisal v pratiko ter naj bi jih vselej pogledal in primerjal, kadar mora kupiti krmil.

Koliko kmetovalcev daje teletom po odstavljenju napačno krmo! Koliko odstavljenih tetet vsako leto pogine, koliko jih zaradi nedostatne krme slabo rase, da vedno ostanejo mršava! Kar se zamudi in zagreši v tem času, se pozneje ne da več nadomestiti in popraviti. Skoraj vsi živinorejci to vedo, drugače pa vendarle ne ravnaajo. Ta prilika je tudi najugodnejša za uspešno porabo lanenih tropin. Rabijo se najbolje na ta način, da se najprej ovlaži rezanica, na njo se pa potresejo lanene tropine z nekoliko drugih močnih krmil ter se vse skupaj dobro premeša. Z ozirom na starost in velikost telet se daje enemu po $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kg, enoletnim po $\frac{1}{2}$ do 2 kg lanenih tropin na dan. Posebno dobro vplivajo lanene tropine na molzne krave, če jih dobivajo v pijači 14 dni pred otelevitvijo in 14 dni po nji. Ta zelo okusna in lahko prebavna pijača tako krepí živali, da navadno lahko prestanejo otelevitev, pa tudi pozneje ne zbole tako lahko (n. pr. za telečjo vročnico). Pa tudi sicer so lanene tropine zelo dobre za vse živali, če hočemo dobro storiti slabotnim, bolehnim in izdelanim živalim ter jih okrepiti. V tem oziru lanene tropine največ izdajo, če jih pokladamo dalj časa.

Sezamove tropine. To močno krmilo dobivajo, ko iz sezamove rastline („sesamum indicum“ in „sesamum orientale“) iztiskajo olje. Naša družba oddaja tudi te tropine, ki jih dobivajo iz najboljšega vzhodnoindijskega, oziroma jutrovega semena. Sezamove tropine imajo povprečno v sebi:

suhe snovi	89	%
in v tej:		
beljakovin	37	%
sirove tolšče	11	„
nedušičnatega izvlečka	23	„
sirove vlaknine	8.5	„
pepela	9.5	„

V belih sezamovih tropinah je sedaj navadno 50 % beljakovin in tolšče in se za toliko tudi jamči. Sezamove tropine so torej redilnejše in so laže prebavne kakor lanene tropine ter prav tako ugodno vplivajo, t. j. nimajo nikakih postranskih neugodnih učinkov. Posebno je treba opozoriti na veliko množino apna in fosforove kisline, ki je v teh tropinah, in so vsled tega posebno dobre za mlado živino. Izborne so te tropine za pitance. Zdrobljene ali zmlete sezamove tropine se tudi lahko dajo konjem namesto ovsa in delavnim volom. Konjem se jih daje po 1 kg na dan, pomešanih z ovsom, s kakšnim drugim močnim krmilom ali z rezanico; zmes se nekoliko ovlaži. 1 kg tropin nadomesti $2\frac{1}{2}$ kg ovsa. Volom se lahko dajo v poljubnih množinah, brez drugih močnih krmil, pomešane z rezanico. Končno so sezamove tropine prav dobra krma za molzne krave; daje se jim jih po 1 kg na dan zdrobljenih ali zmletih, ali pa pomešanih med druga primerna krmila, in ni se bati, da bi imele kake nepovoljne posledice. Nasprotno, redno krmljenje belih sezamovih tropin pomnožuje mlečnost, in le v tem slučaju, če so le preveč tega krmila pokladali, je bilo presno maslo nekoliko bolj mehko. Mi toplo priporočamo bele sezamove tropine našim živinorejcem, ker so redilnejše kakor lanene. Če teh tropin kako živinče prvi dan ne mara, to nič ne de, čez par dni se že nanje navadi in jih potem hlastno žre.

Zelo važno pa je, da dobimo oljne tropine čiste, nepokvarjene in nepredrage.

Izborno nadomestilo za otrobe je moka iz raznih tropin. V krmilih je največ vredna dušičnata snov, ki jo imenujemo beljakovino; od nje je zavisna tečnost in cena posameznih krmil.

Debeli, pristni pšenični otrobi imajo v sebi $13\frac{1}{2}$ % beljakovin in $3\frac{1}{2}$ % tolšče, zmlete lanene tropine $28\frac{1}{2}$ % „ „ $10\frac{3}{4}$ % „

Iz tega je razvidno, da so zmlete lanene tropine več kakor še enkrat toliko vredne kakor otrobi, sezamove tropine pa dvakrat toliko; vrhutega pa silno vplivajo na zdravje, hitro rast in debelenje ter na mlečnost živine; poleg tega stanejo danes skoraj toliko kakor otrobi. $\frac{1}{2}$ kg zmletih tropin zaleže več kakor 1 kg otrobov, stane pa manj.

Odslej bo imela družba oljne tropine vedno v zalogi.

Tropine so v vrečah po 50 kg in se naročila sprejemajo le na cele vreče. Cene veljajo za blago, postavljeno na ljubljanski kolodvor, ali za blago v družbenem skladišču.

K poglavju o pomanjkanju krme na Kranjskem.

O dolgotrajni suši in njenih nasledkih se je že toliko govorilo in pisalo, da bi bilo popolnoma odveč, če bi razpravljaj tudi jaz o gospodarski krizi, ki je nastala pri nas vsled pomanjkanja krme. Ne gre se torej za to, da bi pogreval že preznane stvari, ampak vredno in potrebno se mi zdi opozoriti širšo javnost na nekaj, kar bi utegnili biti uvaževanja vredno, in to ne samo glede na pomožno akcijo proti nasledkom suše na Kranjskem, ampak tudi za vse one živinorejce, ki so vsled suše tudi prizadeti, pa se vsled svojega gmotnega položaja na javne podpore ne morejo zanašati, ampak si bodo morali krmo sami priskrbeti.

Da bodo skušali spraviti k nam predvsem slabo, na mokrih tleh pridelano seno, in to ne samo iz Galicije, ampak tudi iz drugih krajev, o tem pač ni dvoma. S slabim senom pa zlasti kmetovalcem, ki so vsled suše najbolj prizadeti, kakor onim z Dolenjskega in Notranjskega, ne bo veliko pomagano, kajti njih goveja živina je navajena samo na dobro in sladko krmo, in vsled tega slabega in kislega sena ne bo hotela jesti. Plačevati metrski stot sena za steljo po 7 in tudi več kron pa se našim kmetovalcem v sedanjih slabih časih ne bo izplačevalo. Zato pa je vsekakor pomisleka vredno, če bi ne kazalo vsaj deloma nadomestiti seno z močnimi krmili, kakor so lanene tropine, sezamove tropine itd., ki jih je glede na njih dobroto laže mogoče nadzorovati kakor pa seno. Močna krmila so namreč, če so nepokvarjena in nepopačena, vsled svoje tečnosti in lahke prebavnosti izborna spopolnilo in obenem nadomestilo za suho krmo. Poleg tega imajo močna krmila dvakrat večjo krmilno vrednost kakor seno in so pri sedanjih cenah sena primerno cenejša od tega. Pripomniti pa je, da močna krmila niso sposobna za samostojno krmljenje živine, ampak so za krmljenje približno to, kar so nmetna gnojila za gnojenje. Hlevskega gnoja ni mogoče popolnoma nadomestiti z umetnimi gnojili, in prav tako ni mogoče tudi sena povsem nadomestiti z močnimi hranili. Če bi se pa močna krmila nekako tako kakor zabela rabila, potem bi bilo mogoče z njih pomočjo pokrmiti ne le slabo seno, ampak z najboljšimi uspehi tudi druge malovredne kmetijske pridelke in odpadke, kakor žitno in koruzno slamo, strnišče, listje raznih okopavin in celo drevesno listje. Tako malo sena tudi v letošnji suši ni pridelal nobeden naših kmetovalcev, da bi ne mogel za silo izhajati z njim, če bi se pri krmljenju svojega blaga posluževal močnih krmil in sporedno z njimi tudi malovrednih kmetijskih pridelkov in odpadkov, ki mu zdaj služijo skoraj edinele za steljo.

Na močna krmila opozarjam vse merodajne faktorje, ki imajo pri pomožnem delovanju proti nasledkom suše odločilno besedo, zlasti pa še premožnejše kmetovalce, ki ne morejo pričakovati državne podpore.

Kdor pa se hoče posluževati močnih krmil, naj pazi, da ne bo z njimi opeharjen. Dobavo močnih krmil naj bi posredovala edinole kmetijska društva in kmetijske družbe, ki jih morejo naročati v takih množinah, da se njih kemijsko preiskovanje še izplača. Brez jamstva, da so nepopačena in nepokvarjena in da vsebujejo dotičnemu krmilu običajno množino redilnih snovi, se močna krmila sploh ne smejo kupovati. Močna krmila imata c. kr. kmet. družba in gospod. zveza v zalogi.

Končno še nekoliko besedi o umetni krmi, oziroma o krmilnem kruhu iz žaganja, ki ga je izumil graščak dr. Goriany in katerega izdelovanje je opisano v zadnji številki „Kmetovalca“.

Da je mogoče deloma pretvoriti lesno staničnino (celulozo), odnosno lesno vlaknino v dekstrozo ali grozdni sladkor, je že staroznana stvar. Vzetih je tudi že več patentov za izdelovanje sladkorja, oziroma alkohola, iz žaganja. Vsi ti patentirani načini pa so se izkazali, da niso gospodarski in vsled tega v tehniki niso porabni in zato sladkorja, oziroma alkohola, dozda še nikjer ne izdelujejo iz žaganja.

Gorianyjev način pretvorbe lesnega vlakna v sladkor je sicer zelo preprost in prav tako kemijsko neizvedljiv. Po Gorianyjevem načinu se žaganje kvečjemu očisti grenkih in drugih neokusnih snovi; v sladkor pa žaganja po tem načinu ni mogoče pretvoriti, kar do-

kazuje dejstvo, da vsebuje Gorianyjev krmilni kruh komaj sledove sladkorja in da je v tem kruhu okroglih 34 % sirove vlaknine, ki od nje pripada na žaganje celih 33 %, skupno na moko in otrobo, ki so se za kruh porabili, pa 1 %. Žaganje je torej v kruhu kot žaganje, in baš to dejstvo usposablja ta kruh za krmljenje goveje živine in konj, kajti živinče ne potrebuje samo hranin (hranilnih ali redilnih snovi), ki ga nahranijo, ampak tudi težko prebavnih tvarin, ki ga nasitijo, in taka tvarina je v Gorianyjevem kruhu žaganje.

Naravnost napačna pa je trditev, da je v 100 kg takega kruha prav toliko hranin (redilnih snovi), kakor jih je v 200 kg sena. Na podlagi kemijske analize, ki jo je napravilo kmetijsko-kemijsko preskušališče v Ljubljani, sestoji Gorianyjev krmilni kruh iz žaganja iz 8,8 % vlage, 11,1 % dušičnatih snovi (sirovega proteina) 1,3 % sirove tolšče, 42,1 % dušika prostih izvlečnih snovi (ogljikovih hidratov itd.), 33,9 % sirove vlaknine in 2,8 % pepela. Dobro seno pa sestoji pri enaki vlagi iz: 8,8 % vlage, 14,7 % dušičnatih snovi, (sirovega proteina), 3,2 % sirove tolšče, 44,0 % dušika prostih izvlečnih snovi, 21,0 % sirove vlaknine in iz 8,3 % pepela. Gorianyjev krmilni kruh iz žaganja ima torej 78 krmilnih vrednostnih enot, dočim jih ima dobro seno 94,5. Po svoji krmilni vrednosti je krmilni kruh iz žaganja nekoliko boljši od slabega sena, ki ima pri enaki vlagi približno 69 krmilnih vrednostnih enot; dobrega sena pa ta kruh v redilni vrednosti ne dosega.

Da prija živini kruh, ki je napravljen iz okusne moke in prav tako okusnih otrobov ter dobro očiščenega žaganja, je samoobsebi umevno. In ker stroški za ta kruh pri sedanjih visokih cenah ne presegajo cene srednje dobrega sena, se more za krmljenje goveje živine in konj kot pomožno krmilo uspešno rabiti, in to zlasti zategadelj, ker je ta kruh v kemijskem oziru približno enako sestavljen kakor seno in je torej primeren potrebam in zahtevam živinskega krmljenja.

Ing. chem. J. Turk.

Poučno potovanje učencev kmetijske šole na Grmu.

Letos je napravila kmetijska šola na Grmu velik izlet na Notranjsko, v Vipavsko dolino, na Goriško in v Monastir pri Ogleju na Primorskem. Potovanje je trajalo od 28. julija do 1. avgusta, vse skupaj pet dni. Učenci so videli v tem času mnogo poučnega in spodbudnega v tej in oni gospodarski panogi. Videli so lepe napredke v gospodarstvu posameznih posestnikov, videli pa tudi, kaj zmore združena moč na polju kmetijstva. Ker se je izvršil izlet v najlepšem redu in tudi ob najlepšem vremenu, je bil uspeh potovanja v vsakem oziru nad vse ugoden.

Izletniki so se ustavili dopoldne 28. julija najprej v Ljubljani, da si ogledajo gospodarske naprave in živinorejo gospodinjske šole v Marijanišču. Sprejeti so bili z vso gostoljubnostjo. Mlekarski konzulent Legvart je razkazal hleve, svinjake in kurnjake in povedal vse, kar je pri teh zgradbah posnemanja vrednega. Po šviškem načinu zgrajeni goveji hlev se odlikuje posebno s svojo prezračevalno napravo, pa tudi z lepo živino, ki je pa mešane krvi, deloma pincgavske, deloma simodolske. Zgledno je tudi gnojišče s prostorno gnojnično jamo — pokrito z lesenimi hlodi — ki nad njo leži dobro stlačen gnoj. V prostornem in vzorno zgrajenem svinjaku smo videli lepe, velike živali jorkširske pasme. V velikem in moderno urejenem kokošnjaku, ki

ima potrebne ograje za različna plemena, so nas zanimali zlasti uspehi z laškim kokošjim plemenom, ki daje izvrstne jajčarke, in pa z zlatimi vejandoti, ki se pri zaprti reji veliko bolje počutijo kakor laško pleme in ki je posebno cenjeno zaradi mesa. Ko smo si ogledali še lepo urejene šolske prostore in učne pripomočke, nas je vodstvo zavoda pogostilo s prav dobrim predjužnikom. Po obedu, ki smo ga imeli v hotelu „Ilirija“, smo se odpeljali na Vrhniko, kjer smo si ogledali ondotno vzorno urejeno združno mlekarino, ki je menda največja in najmoderneje opravljena, kar jih imamo na jugu naše države. Vrhniska mlekarina se peča v prvi vrsti s prodajo svežega mleka, ki ga pošilja v Trst, pa tudi z izdelovanjem masla in sira. Mlekarski konzulent Legvart je razkazal vsa dela v mlekarini in razložil vse stroje. Vse mleko se očisti s centrifugiranjem, nakar se pasteurizira in hladi, da postane dosti trpežno za prevažanje. V maslarni se je napravilo iz umetno okisane smetane maslo, da so imeli izletniki priliko pogledati delo holštajnske pinje in najnovejšega gnetilnika. Pokušnja, ki se je v maslarni priredila z maslom in sirom, je učenec prepričala, da se dobe v vrhniski mlekarini izborni izdelki, ki lahko tekmujejo z izdelki nemških mlekarov. Ogledali smo si potem še sirno kuhinjo in sirne kleti in nazadnje prostore novo urejene mlekarske šole kakor tudi kemijsko delavnico, kjer se preiskujejo mleko in mlečni izdelki. Od tukaj so se izletniki podali v spremstvu načelnika mlekarske zadruge in podžupana Tršarja, ki je bil nekdanj sam učenec kmetijske šole na Grmu, proti Vrdu. Potoma so videli, kako se stiska seno za pošiljanje po železnici s pomočjo stiskalnic, zlasti pa jih je zanimalo poljedelstvo in pridelovanje krme v vrhniski okolici kakor tudi ondotna živinoreja. Na polju se je videlo, da se prideluje le malo žita in da je pridelek krme dokaj večji. Med njivami so se odlikovali bujni zelniki, ki so pričali o rodovitnosti tukajšnje zemlje, pa tudi o ugodnih podnebnih razmerah. V Vrdu, ki je menda najbolj blagostojna vas v deželi, smo ogledali Kotnikovo živinorejo, ki je zanimiva zlasti tudi zaradi tega, ker ima še precej glav holandske pasme, ki se je svoj čas vpeljala za poskušnjo na Kranjsko. Ogledali smo si pa tudi goveje hleve in svinjake Petričeve i. dr. Zanimivo je bilo tudi to, da smo videli pri vsaki hiši kosilni stroj. Nazajgrede na Vrhniko smo se ustavili v gostoljubni hiši Tršarja, kjer smo si ogledali vrt in sadno drevje in se okrepčali s kozarcem dobrega vipavca.

Drugo jutro, 29. julija, smo se odpeljali iz postajališča Vrd v Postojno in od tukaj po travorodni Pivki čez Razdrto v Vipavsko dolino. Potoma smo se ustavili v Hruševju, kjer smo ogledali mlekarino in sirarno podnanoške zadruge. Tudi tukaj smo našli za sirarja nekdanjega grmskega učenca Milharčiča. Sir, ki smo ga pokušali v sirni kleti, je bil prav okusen in je ugajal vsem izletnikom. V Št. Vidu pri Vipavi, kjer je bila prva postaja našega potovanja v vinorodni Vipavski dolini, smo si ogledali v teku dopoldneva še ondotno trtnico in silnico kmetijskega društva v Vipavi kakor tudi združno mlekarino, ki je prav primerno urejena in opravljena za razmere vipavskega mlekarstva. Mlekarina se peča s prodajo svežega mleka in je njeno glavno delo, da s pasteuriziranjem in zadostnim hlajenjem skrbi za oddajo dosti trpežnega blaga. Po obedu se je vprizorila majhna vinska pokušnja, ki je pokazala, da bi se dala ob zavednem in združnem delu pridelovati najfinejša buteljska vina in da bi ne trebalo naši deželi prav nič iskati vnanjih buteljskih vin, ki se češče bolj

odlikujejo s slovečimi imeni kakor pa z vrednostjo pridelka. Kavčičev beli burgundec se odlikuje s tako fino cvetico in tako prijetnim okusom, da mu je težko najti tekmeča. Posestnik in poštar Kavčič, ki je bil nekdanji učenec slapenske šole, je drage volje postregel izletnikom s pokušnjo svojega vina. Popoldne je bil ogled vipavskih vinogradov. Ogledali smo si najprej vinograd kmetijskega društva v Zabricu nad Podbrjem, ki je gojen na žici, kakor so sploh vsi boljši vinogradi po Vipavi. Ta gojitev je spričo pomanjkanja kolja cenejša pa tudi najboljša zaradi burje. Vinogradi se odlikujejo s čistim nasadom najboljših vrst, pa tudi s svojo rodovitnostjo. Na poti proti Slapu smo mimogrede ogledovali podraške in loške nasade. Posebno so se odlikovali na žici speljani vinogradi graščaka Mayerja v Ložah. Omeniti je tukaj tudi prasičerejo, ki jo je po zgledu v Waldeku na Štajerskem vpeljal ta posestnik in ki so se izletniki zanjo močno zanimali. Zato so si ogledali tik gradu v senčnatem gozdu napravljena tekališča za rejo na prostem, kjer je vzbujal največ pozornosti dolgonhi mrjasec nemške nižavske pasme, ki se je odlikoval po svoji krotkosti in lepi vnanjosti in zlasti po svojih obilnih telesnih oblikah v zadnjem koncu života. Na Slapu je izletnike pričakoval in sprejel grof Lanthieri iz Vipave. Ko so si izletniki ogledali državne trtne nasade, ki so bili za učence posebno poučni zaradi raznih poskusov, ki se delajo v tem vinogradu, in ko so si ogledali vzorne vinograde graščinske „na Majeriji“, kjer so vinogradi pravzaprav iz samih plant, nasajeni le toliko narazen, da jih z živino obdelujejo, so se podali v graščino Slap, kjer so si ogledali prostorne vinske kleti, nazadnje pa tudi prostore nekdanje vinarske in sadjarske šole. Med tem je že čakala izletnike pogrnjena miza, kjer se je spregovorila ob pokušnji raznih izbornih vin slapenske kleti marsiktera beseda. Zlasti so se vtisnile v srce besede grofa, ki je dejal, da je bila vas Slap nekdanj revna, da si je pa pomagala do sedanjega razvoja s sadjarstvom in vinstvom, ki se je jelo širiti in razvijati, ko je pričela šola s svojim delom. V Vipavi je pozdravil izletnike deželni poslanec Lavrenčič iz Vrhpolja, ki je bil nekdanj tudi učenec slapenske šole.

V jutro dne 30. julija smo si ogledali vzorno vinsko klet kmetijskega društva, ki je zgrajena nad zemljo in ki ima prostora za 1000 *kl* vina. V ti kleti se ravno sedaj vzdavajo cementni sodi, ki bodo merili 600 *kl*. Izletniki so si ogledali zanimivo delo, videli so pa tudi razne druge kletarske priprave. Omeniti je zlasti vinsko cedilo in parotvorec za izparivanje vinske posode. Delo s temi stroji se je učenecem praktično kazalo, za kar gre vsa hvala načelniku društva Uršiču in kletarju Premrutu, ki je bil pred leti tudi učenec šole na Grmu. Pot iz Vipave proti Ajdovščini nas je peljala skoz Vrhpolje na dom deželnega poslanca Lavrenčiča, ki nam je razkazal svoje skrbno obdelane vinograde, ležeče proti Logu. Zanimali so nas poleg novih vinogradov še stari, po uši neuničeni vinogradi, kjer se je lahko vsak prepričal, kaj velja dobra roka. Tudi tukaj so se pri novih nasadih bolj obnesle na suho cepljene trte kakor na zeleno cepljene, dasi se zeleno nizko cepljenje, kakor smo videli na nekaterih novih nasadih, prav dobro sponaša.

Popoldne nas je vlak pripeljal v solčno Gorico, kjer so nas najprijazneje sprejeli ravnatelj A. Štrekelj, adjunkt Podgornik, živinorejski nadzornik Klavžar in nekdanji učenec Klančič iz Podgore. V družbi teh večšakov smo si ogledali najprej najzanimivejše dele mesta, potem smo pa odšli v deželno trtnico, kjer je

vloženih 450 tisoč stratificiranih cepljenk, ki vse krasno uspevajo. Slučajno smo videli tudi škropljenje s pomočjo škropilnega stroja, natovorjenega na konja. Škropilo je hkrati iz štirih cevi menda na širokost štirih metrov. Kajpada so nas zanimale tudi zgradbe, ki spadajo k deželni trtnici, namreč prostorna delavnica, kjer giblje spomladi vse polno ženskih rok, in velika silnica, kamor se lahko vloži za 250 tisoč trt. Prav tako lepa kakor trtnica je tudi velika drevesnica, kjer se goji vsakovrstno sadno drevje, zlasti hruške, marelice in breskve. Ko smo si ogledali še novozgrajene svinjake, ki spadajo k deželni blaznici, smo odšli v kmetijsko šolo, kjer so nas zanimali posebno lepo obdelani vinogradi in novo vpeljana šviška goved. Živali so se nakupile kot breje telice povprek po 700 K. Lepe krave se odlikujejo posebno s svojo mlečnostjo. Ko smo si ogledali še vinske kleti, rejo kuncev in perutnine, nas je vodstvo pogostilo z izredno prijaznostjo in radostjo. Med petjem in godbo so hitro potekle ure našega bivanja na sesterski šoli, ki je storila vse, kar je bilo v njeni moči, da je postregla gostom.

V petek, 31. julija, smo se odpeljali preko Tržiča v Villa Vicentina in od tukaj v Monastir pri Ogleju. Po poti so nas zanimali lepi nasadi murvočega drevja in trt, ki se razprostirajo po širni furlanski ravnini in menjavajo s trtnimi nasadi, kjer se med njimi obdelujejo ozke njive. Zanimale so nas pa tudi dragocene namakalne naprave, ki dovažajo potrebno vodo iz Soče na furlansko polje in travnike. V Villa Vicentina nas je pričakoval ravnatelj Gemrig z vozovi. Odpeljali smo se v Monastir na veleposestvo barona Ritterja, znano po svojih zglednih nasadih in po svojih ugodnih gospodarskih uspehih. Ravnatelj Gemrig nam je razkazal najprej vinograde, ki se odlikujejo po svoji izredni rodovitnosti. Trte, ki so že sedaj precej visoko gojene, se imajo znanprej še više vzgajati, da se grozdje ovaruje jesenske gnilobe, ki ga v tem kraju rada napada. Iz vinogradov smo šli v goveji hlev, kjer je vzbujala mnogo pozornosti lepa svetlosiva molzna goved tirolske krvi, ki je doma v dolini Lika na Zgornjem Tirolskem (Lechtal) in v dolini Adiže v Vinčgavi. Res lepe živali in z velikimi vimeni! Krave se krmijo in molzejo po dvakrat na dan. V svinjari, ki so precej preprosti, smo našli prasiče angleškega plemena, mešanega z nemškim nižavskim plemenom. Živali so bile v zadnjem koncu bolj šibkega života. Mlekarna je moderno urejena s stroji za pasteriziranje in hlajenje. Med stroji smo videli veliko parno mlatilnico, ki je bila v delu, 5 kosilnih strojev za seno, sejalne stroje, stroj za trosenje umetnih gnojil, dalje pluge za globoko oranje, vprežno lopato za poravnavanje zemlje i. dr. Od tukaj smo šli na vrt, kjer smo ogledali nasade pritličnega drevja zlasti breskev, potem čebelnjak in zelenjadni vrt. V čebelnjaku nam je ravnatelj Gemrig razložil njega praktično uredbo in je pokazal tudi praktičen način, kako se čebele pitajo. Na vrtu je kazal presajanje rastlin s pomočjo svedra, ki ga je on zboljšal. Zelo prostorna je žitnica z obsežnimi kupi letošnje pšenice. In ta red in snaga povsodi, kamor si pogledal! Zelo prostorne so tudi vinske kleti, kamor se lahko spravi do 4000 hl letnega pridelka. Največ se prideluje navadnega belega vina, veliko pa tudi sortnega buteljskega vina. V predkleti se je izletnikom postreglo s finim predjužnikom, kjer so se pokušala razna vina. Posebno sta ugajala traminec in karmenec. Iz Monastira smo se odpeljali na pristavo Beligna, kjer smo videli krasne vinograde in veliko trtnico, kamor je vloženih čez

700.000 trt. Zanimivo je, da se cepljenke namakajo s podtalno vodo, ki se na mestu dobiva s pomočjo železnih cevi, ki se preprosto zabijejo z zemljo. Zanimivi so tudi ameriški matičnjaki. Po njih rasejo trte prosto po tleh, brez kolitve. Koliko dela in stroškov za kolje se stem prihrani! Žal pa, da to ni povsodi mogoče. Nazaj grede smo si ogledali goveji hlev z mlado živino, potem pa poljedelske in zelenjadne kulture. Videli smo širne njive sladkorne pese in turščice, pa tudi kumar in zelja, ki izvrstno rase po teh peščenih tleh. Bile so ga že sedaj same glave, težke po 5, 6 kil. Za zelje se zemlja globoko obdeluje, zelje samo pa osipa, da ga ne napadajo razni škodljivci.

Iz Ogleja so se izletniki vračali nazaj po morju čez Gradež in Trst, kjer so si ogledali še sadni in zelenjadni trg, ki je tudi izletnikom nudil mnogo poučnega, ne le glede različnega sadja in različne zelenjadi, ki se spravlja na tržaški trg, ampak tudi glede kakovosti pridelkov in glede cen.

Izlet sta vodila ravnatelj Rohrman in pristav Zdolšek. V Vipavski dolini se je izletnikom pridružil tudi vinarski komisar Gombač, ki je imel nekaj uradnega opravila v Vipavi.

Vojaštvo in kmetско gospodarstvo.

V teh vrsticah nam ne gre za politične vzroke, ki bi govorili za vojaštvo in proti vojaštvu. Vsak pametno in lojalno misleč človek bo prepričan, da je vzdrževanje bolj ali manj močne vojske neobhodno potrebno in da tako tudi ostane. Ostane pa to tako dolgo, dokler bodo obstajale države, ki bodo morale svoje — po večini gospodarske — koristi braniti zoper druge države. Branijo jih pa lahko — hvala Bogu! — ne le z orožjem, ampak tudi diplomacija ima veliko zaslonbo pri svojih pogajanjih, če se ve, da se opira na močno, vedno pripravljeno vojsko. Mir se zagotovi v prvi vrsti — kakor čudno se to na prvi pogled zdi — stem, da je vojaštvo vsak čas pripravljeno za vojsko.

Tudi ne maramo govoriti o raznih zahtevah, ki so se v zadnjem času stavile večkrat in od raznih strani in ki jih je tudi vojaška uprava priznala, n. pr. zahteva po dveletni službi, glede dovolitve dopustov ob času žetve za kmetijske posle itd.; očrtati hočemo samo zveze med vojaštvom in kmetijstvom.

Naj se to zdi še tako malo verjetno, vendar se mora priznati, da sta oba poklica v tesni zvezi in da zelo vplivata drug na drugega.

Kmetijstvo daje domovini za leta in leta svoje najboljše moči na razpolago, da jih lahko porabi za vojsko; in sicer z veseljem, iz odkritosrčnega, patriotičnega mišljenja. Statistika nam pravi, da pripada več ko polovica vseh vojaških oseb kmetiskim stanovom; zgodovina nas uči, da sta cesar in dom vedno dobivala najboljše, najpogumnejše in najzvestejše vojake iz kmetškega stanu.

Kako vpliva vojaštvo na kmetijstvo? Splošno se lahko reče, da vojaška obveznost kmetom zelo koristi, a zanikati se tudi ne more, da jim tudi precej škoduje. Korist lahko spoznamo. Mlad fant, čigar obzorje je bilo, preden je bil pozvan k vojakom, zelo ozko, spoznava pri vojakihi svet, življenje in red. Mladi ljudje pridejo v svet, spoznajo druge kraje in dežele in se seznanijo s tovarši iz drugih stanov in poklicev; izkratka: razširijo si svoje obzorje. Če se oziramo na razmere pri naših domačih polkih, potem vidimo že pri

onih naših posadkah, ki leže na jugu naše domovine, da naši otroci spoznavajo dežele, šege in običaje, ki bi jih brez vojaštva pač ne imeli nikdar ali pa zelo redko priliko proučevati.

Ali tudi strogo vojaška disciplina, skrb za red in navsezadnje večkrat potrebni veliki naporji lahko ugodno vplivajo na izomiko in izobrazbo mladega vojaka, utrdijo mu značaj, voljo in energijo. O vseh teh koristih nam pač ni treba še dalje govoriti, ker so preveč očitne.

A ravno te koristi delajo tudi veliko škodo, ki se opazuje posebno pri sedanjih razmerah v kmetijstvu. Marsikteri mladenič, ki ni imel doma upanja, da bi prišel na svoje pesestvo, se ne vrne več na kmete. Spoznal je življenje v mestih, ugaja mu in zato se ne mara več vrniti na deželo. Mislijo si, da si bodo stem, da izpremenijo svoj poklic, zboljšali svoje gmotno stališče, hočejo v tvornice, iščejo službe pri železnici, v trgovinah itd. Sami pravijo da so izpremenili svoj poklic, da bi si zboljšali svoje gmotno stališče; večkrat pa je tega kriva samo domišljavost, ki je nastala iz tega, da so spoznali nove razmere in predvsem mesto: sramujejo se, da bi postali zopet „kmečki hlapci“.

Mnogo se je že pisalo o tem, da je stara, dobra in častna beseda „kmet“ postala v zadnjem času — posebno med kmeti samimi — tako nepriljubljena in da se je kmetje sami sramujejo. Nihče noče več biti „kmet“, ampak zovejo se „kmetovalec“, „posestnik“, „ekonom“ in kar je še več takih imen. Kakršen je gospodar, tak je tudi hlapec. Nobeden noče več biti „kmečki hlapec“ in se tudi ne tako imenovati. To staro, častno ime se opisuje na razne načine. Najbolj je priljubljeno ime „kmetijski delavec“. Značilno pri vsem tem pa je, da se beseda „hlapec“ navadno opisuje z besedo „delavec“. To pa vsled tega, ker je socialna demokracija znala narediti ime „delavec“ zopet častno in mu priboriti priznanje.

In v tem, da je vojaštvo spravilo ob čast službo hlapcev, tiči v sedanjih razmerah velika škoda za vse kmetijstvo. Sedaj pride naloga naših zastopnikov, da to škodo odpravijo.

Ali kako pa?

V naslednjih vrsticah hočemo pokazati pot, ki mogoče popelje k našemu cilju in ki se bo po nji morda dalo še kako drugače koristiti našemu kmetijstvu. (Konec prihodnjic.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 273. Kdaj je saditi marelično drevje, kako in kje se dobiva? (I. K. v B.)

Odgovor: Marelično drevje se sadi kakor vsako drugo drevje, in sicer kadar je rast popolnoma prenehala in drevo ni več ali ne zopet muzevno, torej jeseni ali spomladi. Na lahkkih, rahlih in peščenih tleh je boljša jesenska saditev, dočim je na težkih in vlažnih tleh boljša spomladanska saditev. Marelično drevje morete dobiti v vsaki trgovinski drevesnici in spomladi tudi pri naši družbi.

Vprašanje 274. Ali je bolje izpraznjeno vinsko posodo takoj očistiti in jo zažveplati, ali jo je bolje samo očistiti in zamašiti? Jaz posodo očistim in zažveplam, in če jo potem še tako skrbno očistim pred porabo, ima vendar vino duh po žveplu. (I. K. v M.)

Odgovor: Očiščeno posodo je po porabi in dokler prazna stoji vsekakor zažveplati, ker se le na ta način nepokvarjena ohrani. Če navzlic čiščenju pred porabo tudi pri Vas vino dobi duh po žveplu, je vzrok to, ker prav

ne ravnete in posode dovolj ne očistite. Izpraznjeno in skrbno očiščeno vinsko posodo postavite v kak senčnat kraj na veho, da izteče vsa voda in se les znotraj nekoliko posuši, potem jo zažveplajte, zamašite in shranite v klet. Pred porabo jo zopet skrbno z vodo očistite, in potem vino ne bo dobilo duha po žveplu.

Vprašanje 275. Pri nas ljudje mislijo, da so sezamove tropine manj redilne kakor lanene; in to trdijo dobri živinorejci, navzlic nasprotni trditvi v strokovnih knjigah in v spisih v „Kmetovalcu“. Sezamove tropine so res videti bolj puste, a lanene volnejše. Morda imajo sezamove tropine resnično v sebi več redilnih snovi, a jih živali slabše izkoristijo kakor lanene? Kakšnega mnenja ste Vi? (V. P. na D.)

Odgovor: Ne dajte se motiti in verjemite nam, da so sezamove tropine redilnejše kakor lanene. Na videz pri takih rečeh ni nič dati. Živinorejec nima niti sredstev, da bi mogel dognati, ktere vrste tropin so redilnejše. Švicarji so vendar boljši živinorejci kakor mi, in oni iz gospodarskega stališča pokladajo skoraj izključno sezamove tropine. Tudi drugod je enako. Maščoba v tropinah ni poglavitna redilna snov, temveč beljakovina, zato pa nič ne de, če so kake tropine bolj puste (ker so manj mastne). Dobro iztisnjene lanene tropine so tudi puste, zato pa imajo v odstotkih več beljakovin v sebi in so nam ljubše, kajti čim bolj suhe so tropine, tem manj so podvržene pokvari. Dognano je, da živina enako dobro porabi sezamove tropine kakor lanene in ima največ od tistih, ki imajo v sebi največ redilnih snovi. Resnično pa je, da vsako govedo ne mara v pričetku sezamovih tropin, a slednjič se jih vendar privadi.

Vprašanje 276. Svinja, ki je storila in ni bil pri tem nihče navzoč, je precej dva mladiča umorila, a ostalim pusti sicer sesati, če jih ne vidi, drugače jih pa takoj napade in skuša umoriti. Vsled tega mora biti vedno kdo navzoč, kadar svinja doji, in praseta morajo biti posebej zaprta. Ali je kako sredstvo, da bi se svinja navadila na mladiče, da jih ne ugonobi? (V. P. v D.)

Odgovor: Taka hudobna svinja se navadno nikdar ne privadi mladičev in zato je najbolje ne več rabiti je za plemo. Da se z njo laže ravna, se ji dene med dojenjem čez rilec zanjka iz žice, ki se priveže za ušesi. Zanjka bodi toliko tesna, da svinja ne more gobca odpreti. Tudi rabijo v ta namen golenico starega škornja, ki se natakne na rilec in se istotako priveže za ušesi.

Vprašanje 277. Koliko so vredni turščični otrobi v primeri s pšeničnimi, za ktere vrste živine so najprimernejši in kako jih je pokladati? (A. D. v R.)

Odgovor: Pšenični otrobi imajo povprečno 14½ odstotkov beljakovin v sebi, dočim jih imajo turščični le 10 odstotkov. Druge sestavine so glede množine precej enake. Iz tega sledi, da imajo turščični otrobi nekako 2/3 vrednosti pšeničnih otrobov. Turščični otrobi se pokladajo kakor drugi in prijaajo govedi, še bolj pa prasščem. Ker so pa turščični otrobi težje prebavni kakor pšenični, zato se v praksi cenijo le z dobro polovico vrednosti pšeničnih otrobov.

Vprašanje 278. V stelji, ki jo imam hranjeno pod kozolcem dvojnikom, so se ugnezdili sršeni in jih je toliko, da niti blizu ne morem. Kako je mogoče sršene zatreti? (A. Ž. v S.)

Odgovor: V takem slučaju ni drugega sredstva kakor zavarovati si glavo, na pr. s čebelarso kapo in roke z rokavicami, sploh se tako obleči, da sršen ne more pičiti, ter je poiskati sršenovo gnezdo in ga uničiti kakor tudi ubiti vsakega posameznega sršena, ki se zaloti.

Vprašanje 279. Svoj del razdeljenega pašnika mislim jeseni razorati in spomladi z ovsom posejati. S kakšnim gnojem naj ta pašnik pognojim in kdaj? (A. Ž. v S.)

Odgovor: Najbolje bo pašnik pognojiti s hlevskim gnojem, in sicer, če je zemlja težka, že jeseni ter naj se gnoj podorje; če je pa zemlja rahla, gnojite spomjati pred setvijo. Če je v zemlji dovolj dušika, potem oves poleže, če mu gnojite s hlevskim gnojem. V tem slučaju je bolje pičlo gnojiti s hlevskim gnojem jeseni, in spomladi njivo postupati pred setvijo z 200 kg rudninskega superfosfata in s 50—100 kg kalijeve soli na ha.

Vprašanje 280. Ker je letos tudi pri nas veliko pomanjkanje krme, mislim krompirjevo zelišče požeti in posušeni krompirjevec zrezanega mešati med drugo rezanico. Ali bi se smel krompirjevec požeti brez škode za krompir prve dni meseca septembra ali pozneje in ali je krompirjevec dober za krmo? (M. S. v T.)

Odgovor: Krompirjevo zelišče se brez škode za krompir toliko časa ne sme požeti, dokler ni krompir dozorel; čas je zavisen od vrste krompirja, kajti nekatere vrste so prej zrele kakor druge. Krompirjevec je sicer redilen, a takrat, ko je krompir dozorel, je pa že tako skrčen, je izgubil listje in je napaden od raznih gliviških bolezní ter je poparjen od slane, da skoraj ni več poraben za krmo. Sicer je pa krompirjevec vedno nevarno krmilo, ki lahko povzroči hude bolezni, ki končajo s hitro smrtjo.

Vprašanje 281. Ali bi bila zelena praprot, požeta in posušena, dobra krma za mešanje z drugimi krmili, zlasti z rezanico, in kakšno redilno vrednost ima praprot. Manjka nam namreč krme in bi si radi s praprotjo pomagali. (J. K. v S.)

Odgovor: Praprot ni uporabna za krmo, ker zapira in sili k potenju. Če se torej praprot poklada, se pokažejo znaki zastrupljenja.

Vprašanje 282. Krava, ki jo krmim z lepim in dobrim poljskim senom, je oslabela, in ko gre k napajališču, kar gleda, kje bi našla kak popir, da bi ga požrla. Mleko je postalo neokusno in je segreto kar naravnost neužitno. Kaj je kravi? (A. P. na B.)

Odgovor: Krava je vsekako bolna v prebavilih in njena prehrana ni več pravilna, zato ima poželjenje po popirju in daje izprijeno mleko. Kje tiči pravzaprav bolezen, mi ne moremo vedeti; to more dognati le diplomiran živinozdravnik, ki kravo preišče in vse okoliščine upošteva. Morda je vzrok pomanjkanje rudninskih redilnih snovi v krmi, zato poskusite dajati kravi klajnega apna, in če je naše domnevanje pravo, bolezen preneha.

Kmetijske novice.

Jubilejna sadna in grozdná razstava v Novem mestu se priredi prve dni meseca oktobra, in sicer 3., 4. in 5. oktobra t. l. Za udeležbo se je zgledati zadnji čas do 15. septembra t. l. Skupaj z razstavo se priredi tudi sadjarski tečaj. Razstava sama bo združena z sadnim semnjem. Zato prosimo, da se podružnici naznani tudi množina sadja, ki ga razstavljalci lahko prodajo, in sicer od posameznih vrst. Podružnica prevzame stem mesto posredovalnice za prodajo sadja. Z razstavo sadja bo spojena tudi razstava sadjarskih strojev, sušilnic itd. Več o razstavi in tečaju je povedano zadaj v vabilu. Vsa potrebna pojasnila daje kmetijska podružnica v Novem mestu. —

Družbene vesti.

* **Oddaja kos.** Družba oddaja letos, kakor vsa zadnja leta, in ima že v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kako-

vosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah smo letos naročili trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	6	6½	7	7½	8
" " cm:	60	65	70	75	80
Cena:	80 h,	90 h,	1 K,	1 K 10 h,	1 K 20 h.

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h. Osle so vse enake kakovosti ter so 25 do 26 cm dolge.

* **Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine, bo imela družba odslej vedno v zalogi ter oddaja lanene po 19 K, sezamove pa po 18 K 100 kg z vrečami vred. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljateve na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat po 8 K 100 kg z vrečo vred.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnojil travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kaljevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kostno meko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

* **Odjemalcem Tomasove žlindre** javljamo, da bo imela družba tudi to jesen Tomasovo žlindro v zalogi.

Parnik s Tomasovo žlindro pride sredi meseca septembra v Trst. Opozarjamo posebno kmetijske podružnice in posameznike, ki nameravajo naročiti Tomasovo žlindro skupno v celih vagonih, to je po 100 vreč á 100 kg (10.000 kg), da nam tozadevna naročila pravočasno, in sicer takoj semkaj pošljejo, da jim potem Tomasovo žlindro naravnost iz Trsta dopošljemo, oziroma nakažemo. Koliko % Tomasovo žlindro dobimo, nam ni znano, ker si je tvornica pridržala pravico, postreči nam z blagom, kakršno se dobo pri izdelovanju, t. j. v okviru 16—21 %.

Tomasova žlindra stane vagon (10.000 kg) loko Trst.

	16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 560	595	630	665	700	735	770

Pri naročbah v celih vagonih je pri vsakem vagonu K 25. — popusta. Seveda mora železniško vozno iz Trsta do zadnje železniške postaje plačati naročnik sam.

Manjše naročitve na Tomasovo žlindro, ki jih moremo izvrševati le iz Ljubljane, oziroma iz skladišča, pa se bodo računale á 100 kg

	16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 6:50	6:80	7:10	7:40	7:70	8:00	8:30

Dobili smo poročilo, da je parnik s 17- in z 19 odstotno žlindro odplul iz Antverpna že 17. avgusta ter pride nekako sredi septembra v Trst. Naročniki na cele vagona, ki žele gori omenjeni popust, naj nam svoja naročila brzojavno sporoče, če hočejo žlindro dobiti iz tega parnika, sicer bomo mogli njih naročila šele pozneje izvršiti.

Obenem bodi naročnikom povedano, da je mogoče iz tvornice naročiti le cel vagon enegainistega gnojila, n. pr. cel vagon Tomasove žlindre, cel vagon kajnita ali cel vagon kalijske soli, ker razna gnojila dobivamo iz raznih krajev. Kalijska gnojila naročamo od sindikata v Stasfurtu na Nemškem, ki ima mnogo rudokopov; Tomasovo žlindro pa dobivamo iz Trsta, kamor dohaja po morju iz Nemčije. Če kdo naroči vagon raznih gnojil, ga moramo v Ljubljani naložiti. Popust K 25 — pri naročbi na cel vagon velja samo pri Tomasovi žlindri; cene za kajnit in za kalijsko sol za 100 kg so enake, naj se ta gnojila naroče v večji ali manjši množini. Vse sestavljene in manjše naročitve se izvršujejo v Ljubljani.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

na

jubilejno sadno in grozdno razstavo,

ki jo priredi

kmetijska podružnica v Novem mestu

dne 3., 4. in 5. oktobra t. l.,

in na

sadjarski tečaj,

ki se bo vršil

v nedeljo, 4. oktobra t. l. na kmet. šoli na Grmu.

Razstava sadja in grozdja se priredi v zvezi s sadnim semnjem.

V razstavo se sprejema dolenjsko sadje in grozdje, in sicer nanovo vpeljanih in starih domačih vrst. Priglasila za udeležbo se sprejemajo do 15. septembra t. l. Vsak razstavljalet mora na-

znani, koliko vrst sadja želi razstaviti, v kaki množini in koliko potrebuje prostora. Sadje in grozdje se lahko razstavi na krožnikih ali pa tudi v košarah in zabojih, pripravnih za razpošiljanje. Na željo razstavljalca priskrbi podružnica potrebno posodo.

Razstavljeno sadje se proda, skupiček dobe razstavljalci.

Sadna in grozdna razstava bo ob navedenih dneh splošno pristopna, in sicer od 8 dopoldne do 6 popoldne. Vstopnina bo prosta.

V sadjarskem tečaju se bodo tale vprašanja razmotrivala:

- 1.) Ktere vrste sadja kaže pomnoževati na Dolenjskem z ozirom na dosedanje uspehe in na bodoči razvoj sadne kupčije.
- 2.) O zadružni porabi in prodaji sadja.

Pristop k sadjarskemu tečaju je prost vsem obiskovalcem razstave.

Dolenjski sadjarji in vinogradniki! Udeležite se razstave in tečaja in pokažite, da Vam je na tem, da se razvije tudi po naših krajih sadna kupčija.

Kmetijska podružnica v Novem mestu.

R a z g l a s

o oddaji čistokrvnih plemenskih bikov pingavske (rdeče-belo pisane) pasme, kupljenih z državno podporo.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kupi mececa oktobra s podporo, ki jo je c. kr. kmetijsko ministrstvo dovolilo za pospeševanje govedoreje, nekaj bikov pingavske pasme.

Te bike bo odbor oddajal na podlagi došlih prošenj, in sicer z ozirom na potrebo čistokrvnih plemenjakov po dotičnih krajih. Prošnje je vložiti do

15. septembra t. l.

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec za bika mora v prošnji naznaniti, oziroma zavezati se:

1. da je pripravljen bika sprejeti ob pravem času na oni postaji, ki bo določena, in sicer tistega bika, ki ga določi odbor;
2. da plača ob sprejemu bika polovico tistih stroškov, ki jih je podpisani odbor imel zanj pri nakupu, in
3. da podpiše zavezno pismo, da se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz ktereakoli nezadostnega vzroka z dovoljenjem podpisanega odbora proda, povrniti po 20 K za vsak mesec, kar ga pred časom odda.

Živinorejec, ki bo imel prejetega bika čez dve leti za pleme, in sicer najmanj štiri mesece dalje, dobode 40 K in za vsak nadaljnji mesec po 10 K nagrade.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 30. avgusta 1908.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe.

(Dalje.)

8. Družbeno uradno glasilo „Kmetovalec“.

Družbeni uradni list »Kmetovalec« sicer služi družbi kot uradno glasilo za prijavljanje njenih raznih razglasov, vendar je tako urejevan, da je v prvi vrsti poučen kmetijski list. »Kmetovalec« je danes najstarejši slovenski kmetijski časnik. Leta 1907. je završil XXIV. letnik ter se ga je tiskalo 8000 izvodov. Ker se je list zelo razširil, so mu čimdalje bolj dohajali inserati, in njih donesek je pokrtil precejšen del stroškov za list. Zaradi nedostatnih gmotnih sredstev in zaradi varčevanja ni bilo mogoče družbi vedno, oziroma ne zadostne nagrade plačevati pridnim sotrudnikom, zato jim bodi na tem mestu izrečena prisrčna zahvala za njih velike žrtve v prosep umnega kmetijstva!

Za družbenike nemške narodnosti je glavni odbor tudi za leto 1907. na račun družbe naročil nemški kmetijski list »Oekonom«.

9. Priskrbovanje kmetijskih potrebščin družbenim udom. Družba je že pred 22 leti pričela svojim udom priskrbovati kmetijske potrebščine. Modro galico in zvepleno moko

družba iz lahko umljivih razlogov oddaja tudi neudom. Priskrbovanje kmetijskih potrebščin se je sčasoma tako razvilo, da družba lahko s ponosom gleda na to svoje delo.

Družba nakupi potrebščin na debelo in v toliki množini, kolikor po svojih skušnjah meni, da bi se jih utegnile porabiti. Navadno sklence pogodbe za vse leto ter skrbi, da doseže kolikor mogoče nizke cene ter toliko popusta in priskrbnine, da more blago kmetovalcem oddajati po najnižjih cenah, kakršne so le pri kupovanju na debelo mogoče. Pri priskrbovanju strojev in orodja družba ves popust prepušča naročnikom.

Odkar je družba v svoj delavni načrt sprejela posredovanje pri nakupu kmetijskih potrebščin, imajo podružnice važno nalogo, da s skupnim naročanjem znižajo skupne stroške, oziroma v uvaževanja vrednih slučajih izposlujejo olajšave pri plačevanju naročenega blaga.

Kadar je družba kaj vpeljala, se je držala tega načina, da je vsako blago, preden ga je vpeljala, opisala in priporočila v svojem uradnem glasilu, in poučevali so potem tudi potovalni učitelji pri svojih predavanjih.

Pri priskrbovanju kmetijskih potrebščin se družba drži načela, kolikor mogoče oddajati le one potrebščine, ki jih trgovci po deželi dosedaj niso imeli, ker se vsekako hoče izogniti tekmovanju s trgovskim stanom.

Posredovanje gospodarskih potrebščin pri družbi je danes raztegnjeno skoraj na vse gospodarske potrebščine, razen na otrobe in žito za krmo. To priskrbovanje je zavzemalo l. 1907. več kakor petdeset predmetov, ki spadajo v to skupino.

Da bodo častiti udje videli, kako ogromen promet se je pri družbi razvil s priskrbovanjem gospodarskih potrebščin, naj služijo naslednja števila:

Kmetijska družba je leta 1907. izvršila:

2111	pošiljatev	1690	strankam	raznih	semen	v teži	19.100	kg
5882	"	2960	"	umetnih	gnojil	"	3.286.900	"
2544	"	2247	"	raznih	krmil	"	178.800	"
371	"	371	"	galice	in žvepla	"	200.700	"
13742	"	722	"	raznega	kmet. orodja	in strojev		
1100	"		"	drevja.				

Družba je torej v letu 1907. priskrbelo 9990 strankam raznih gospodarskih potrebščin z drevjem, s stroji in z orodjem vred okroglo 375 vagonov ter je to blago oddala v 25750 pošiljatev. Denarni promet je pri tem dosegel poldrugi milijon kron. Ker je družba kupila 375 vagonov gospodarskih potrebščin in jih ravno toliko oddala, zato je blagovni promet znašal 750 vagonov ali 38 polno naloženih tovornih vlakov. Pripomniti je, da so med naročilnimi strankami podružnice in osebe, ki so za več udov skupaj naročale, ki med naročilnimi strankami niso vračunjeni.

Namen priskrbovanju gospodarskih potrebščin po družbi je ta, družbenim udom dajati gospodarske potrebščine v najboljši, zajamčeni kakovosti in po najnižjih cenah. Ogromni promet izvršuje družba s tako majhnimi režijskimi stroški, kakor jih nikak drug enak zavod v Avstriji ne izvršuje. S tem delovanjem družba ne le pospešuje napredno kmetijstvo, temveč tudi varuje svoje ude prevare in jim prihrani na tisoče kron denarja. —

Poleg izvršitve sklepov občnega zbora in vodstva družbenih zavodov in podjetij je glavni odbor (oziroma predsedništvo, tajništvo in družbena pisarna) oskrboval vsa tekoča družbena opravila ter tudi, kadar je bilo mogoče in umestno, pospeševal domače kmetijstvo.

Izmed posameznih ukrepov glavnega odbora za **pospeševanje kranjskega kmetijstva** vobče ter posameznih kulturnih vrst posebej glavni odbor omenja naslednje, ki jih je nekoliko izvršil s svojim denarjem, nekoliko pa s podporami c. kr. kmetijskega ministrstva in deželnega zbora kranjskega.

Kmetijsko rastlinstvo je glavni odbor pospeševal stem, da je udom naročal dobrega semena; v prvi vrsti predenice čistega deteljnega semena, raznih žit, krompirja in pesnega semena.

Posebno dobri so bili to leto trajni družbeni uspehi pri uvažanju in porabi umetnih gnojil. Leta 1907. se jih je porabilo 329 vagonov, torej ravno za 43 vagonov več kakor leta 1906. Naročali so jih skoraj izključno kmetijski posestniki. Dosedaj so se na Kranjskem umetna gnojila večinoma rabila le za travnike, a sedaj so jih naši udje pričeli rabiti tudi za žito, fižol in krompir. Leta 1907. se je v ta namen porabilo že kakih 160 vagonov gnojil. Družbi se je zlasti posrečilo kmetovalce pridobiti za gnojenje ajdi s superfosfatom; ugodni uspehi tega priporočila so naredili, da znaša današnja poraba superfosfata za ajdo že 75 vagonov na leto.

V tekočem letu, t. j. leta 1908., Kranjska prav gotovo porabi že 500 vagonov umetnih gnojil ter bo s to porabo primeroma med prvimi, če ne prva dežela v Avstriji. Če se pa upošteva, da na Kranjskem razen par vagonov vsa gnojila porabijo le preprosti kmetovalci, dočim gre v drugih deželah večina porabljenih umetnih gnojil na rovaš veleposestva, se sme neoporečno trditi, **da kranjski kmetje danes v Avstriji primeroma največ umetnih gnojil porabijo.**

Že odnekad si je družba veliko prizadevala, da bi kmetovalci uvideli neobhodno potrebo gnojenja travnikov. S poučnimi spisi in s poučnimi predavanji se je v tem pogledu dosegel popoln uspeh, kajti v zadnjih dveh desetletjih so skoraj v vsej deželi pričeli travnike redno gnojiti. Zadnji čas si družba zlasti prizadeva kmetovalce pridobiti za porabo gnojnice kot najboljšega in najcenejšega gnojila za travnike. V to svrhu je seveda pri nas na Kranjskem še veliko storiti, kajti še skoraj vsa gnojnica se brez znatne koristi potrat. Največja ovira umni porabi gnojnice so naši zastareli hlevi in neprimerna gnojišča brez gnojničnih jam, zato je z vsemi silami delovati na potrebna zboljšanja v tem pogledu. Glavni odbor je že ukrenil primerne korake, da tudi glede tega doseže trajnih uspehov. Vsled tega so bile leta 1907. razpisane državne podpore za zboljšanje govejih hlevov v zvezi z napravo pravih gnojišč. (Dalje prih.)

Listnica uredništva.

M. B. v J. Nikogar ne morete siliti, da bi moral zaradi živine, ki se goni na pašo, ograditi svoje travnike ali njive, temveč ste zavezani povrniti škodo, storjeno po živini, ki uhaja na tuj svet. *Vprašalec od sv. Gregorja.* Na nepodpisana vprašanja ne odgovarjamo.

M. C. na D. Tudi Vi se niste podpisali, zato ne odgovorimo. Sicer pa ne moremo dajati odgovorov o kazenskih zadevah, celo ne, če se tičejo razžaljenja časti, ki so izrodek nepotrebne jezikavosti.

A. Ž. v S. Krte, koder se v resnici nadležni in škodljivi, morete zatreti le z lovljenjem v pasti.

A. K. v O. Staro zidovje se da osušiti, če se temelj odkoplje, s katranom namaže in potem s cementom omeče. Enako je storiti s stenami. Ker Vaša stavba stoji na suhem in so stene vendar mokre, prihaja to odtod, ker je zid iz kamnja, ki vlago nase vleče.

J. Ž. v O. Če hočete nositi puško, da streljate in odganjate škodljivo divjačino, potem morate dobiti orožni list in vrhutega dovoljenje od najemnika lova, da smete s puško v njegovo lovišče. Sicer pa najemnik lova mora povrniti škodo, ki jo dela lovska divjačina. Pri sedanjih zakonih ni mogoče kaj drugega ukreniti.

A. P. na B. Če prasiče noge bole, prihaja to od bolezni v prebavilih, združene z revmatizmom. Ne pokladajte žita, temveč lahko prebavna krmila, dajte prasičim prsti, da jo bodo žrli, in boleče noge drgnite z gorkim ribjim oljem. Taki prasiči niso za plemo; bodite zadovoljni, če jih morete toliko odebeliti, da bodo za zakol.